

מבחן בהיסטוריה - כיתה ט'

חלק ראשון – בחלק זה ענה על שאלה אחת (14 נקודות).

1. קרא את הקטע וענה על השאלה.

"אנחנו לא ידענו, אך אבותינו סיפרו לנו, איך באה גולת ישראל לארץ פולין. ראו ישראל באשכנז שהצרות מתחדשות ובאות והרדיפות מתחדשות והולכות והשעבוד גדול ומלכות הרשעה גוזרת גזירה אחר גזירה וגלות אחר גלות עד שלא הייתה להם תקומה לשונאיהם של ישראל – עמדו על דרכים וראו, ושאלו לנתיבות עולם: אי זו דרך הטוב ילכו בה ומצאו מרגוע לנפשם. נפל פתק מן השמים: לכו לפולניה!

ויבאו ארצה פולין ויתנו למלך הר זהב, ויקבל אותם המלך בכבוד גדול. וה' ריחם עליהם וייתן אותם לרחמים לפני המלך והשרים. וייתן להם המלך לשבת בכל ארצות ממלכתו, לסחור את הארץ לאורכה ולרוחבה ולעבוד את ה' כמשפט דתם, והמלך מגן בעדם מכל צר ואויב.

וישכון ישראל בטח בפולין ימים רבים. וישלחו ידיהם במסחר ובכל מלאכת עבודה. וה' ציוה אותם את הברכה ויברכם בארץ, ויצא לה שם בגויים. ויסחרו את הארצות מסביב ויצקו גם מטבעות בכתב קודש ובלשון עם הארץ.

ויהי בנסעם מאשכנז ומצאו בארץ יער צומח עצים, ועל כל עץ מסכת אחת ממסכתות הש"ס חרות על העצים. ויאמרו איש אל רעהו: הנה באנו אל ארץ אשר בה ישבו אבותינו מקדם לתורה ולתעודה.

ודורשי רשומות אמרו: כי על-כן קרא שמה פולין, כי כה אמר ישראל בבואו אל הארץ: פה-לין! לאמר פה נלין עד שנוכה לעלות לארץ ישראל. אם קבלה היא – נקבל!" (ש"י עגנון, **התקופה**, ספר חמישי, תר"ף, עמ' 23).

אלו עובדות היסטוריות מתוארות על ידי ש"י עגנון באגדה שקראת: פרט לפחות שלוש עובדות.

2. קרא את הקטע וענה על השאלה.

"היהודים באוקראינה לפני הגזרות (פרעות ת"ח-ת"ט) היו גורם פעיל ביישובה של אוקראינה. יהודים פעלו כמיישבי כפרים, כחוכרים או כמנהלים באחוזות האצילים. אולם פְּבָאי-כוחם של האצילים הפולנים ושל השלטון הפולני עוררו נגדם את שנאת האיכרים האוקראינים" (מתוך: שמואל אטינגר, "חמילניצקי", **האנציקלופדיה העברית**, כרך 9, הוצאת ספרית פועלים 1988, עמ' 568).

מהי טענתו של ההיסטוריון שמואל אטינגר בקטע שקראת? כיצד השפיע מעמד היהודים, כפי שהוא מתואר בקטע, על גורלם במאה ה-17?

חלק שני – בחלק זה עליך לענות על ארבע שאלות (כל שאלה - 14 נקודות).

3. הסבר ונמק את המשפט: "איחוד פולין וליטא הביא לממלכת פולין תועלת רבה בתחומים שונים, אך גם ליטא הרוויחה ממנו".

4. הסבר כיצד הביאו התחזקות האצולה והמחלוקות בקרב אצילי פולין, לנפילתה של ממלכת פולין.

5. הצג והסבר שתי תקנות שתיקן "ועד ארבע הארצות". הסבר מדוע היה צורך בתקנות אלו.

6. מי היו הקוזקים ומדוע הם מרדו בשלטון הפולני?

7. שים את עצמך בנעליו של יהודי בשנת 1665. בשורת התגלותו של "המשיח" שבתי צבי מגיעה

אליך. מהן הסיבות בגללן תאמין כי הוא המשיח האמיתי?

8. מה היו התגובות השונות להתאסלמותו של שבתי צבי?

חלק שלישי – בחלק זה עליך להסביר חמישה מושגים (כל מושג - 6 נקודות).

א. סיים. ה. הירידים.

ב. "חלוקת פולין הראשונה". ו. הרב יעקב שֵׁשְׁפּוּרְטְשׁ.

ג. שיטת הפלפול. ז. "מגדל עוז".

ד. סביבות. ח. הכת הפרנקיסטית.

בהצלחה!